בס"ד

תולדותיהם של צדיקים

גליון מיוחד
לרגל יומא דהילולא הט"ז
י"ד כסלו תשע"א - תשפ"ז

שב"ב אורה מתהלוכות חייו הסוערים
של האי גאון וצדיק רבינו בעל
'להורות נתן'
זי"ע ועכ"י

גליון כ"א, ט' כסלו תשפ"ז

העורך: יעקב שמעון (ב"ר עקיבא) געשטעטנער

בס"ד

עם התקרב יומא דהילולא הט"ז של כ"ק רבינו הגדול, גאון ישראל ותפארתו, שר התורה,
מרן הגה"ק בעל 'להורות נתן' זי"ע ועכ"י
י"ד כסלו תשע"א – תשפ"ז
מוגש בפניכם גליון מורחב, מעט מזעיר משביבי אורו של רבינו זי"ע, כפי שעיניכם תחזינה מישרים.
יה"ר שיהיו הדברים לטובת נשמתו בגנזי מרומים, ומשמי שמים ישפיע לנו שניוושע בכל מיני
ישועות ורפואות ולבנין בית המקדש בביאת גואל צדק בב"א.

*

ימי הבראשית מתקופת התמנות כ"ק רבינו ה'להורות נתן' זי"ע

לאב"ד קרית אגודת ישראל בבני ברק, והתייסדות הקריה

זה קרה באישון לילה, במוצאי צום י"ז בתמוז של שנת תשכ"ה. על דלת ביתו של האברך הצעיר ה"ה כ"ק רבינו זי"ע (שהיה בן ל"ג שנים בלבד), שהתגורר ברחוב מלאכי שבשכונת גאולה בירושלים, התדפקו מספר יהודים ממוצא הונגרי, שהגיעו הישר מקרית אגודת ישראל בבני ברק. בראש המשלחת עמדו ראש הקהל ר' צבי הרבסט והגבאי ר' דוד ברגר, שבישרו לרבינו זי"ע כי זה עתה הם באים עם תוצאות הבחירות: 180 חברי הגוף הבוחר, תושבי קרית אגו"י, קבעו פה אחד ש"הרב גשטטנר" יכהן פאר כרב הקריה. המסובים איחלו לרב החדש "מזל טוב" ושתו לחיים.

אדר ב' תשכ"ז. רבינו זי"ע עורך את שטר התנאים בשמחת האירוסין של הר"ר יצחק מנחם ברגר שיחי'

אנו חוזרים לימי ה'בראשית' של התמנות רבינו זי"ע לרבה של קרית אגודת ישראל, שנוסדה בידי יהודים יראים ושלמים, יוצאי מדינות הונגריה ורומניה, אשר זכו לעלות ולחונן עפרה של ארץ הקודש לאחר שניצלו בנסים גדולים מציפורני הנאצים. היה זה מקום משכנם של רבים מעולי הונגריה ורומניה החרדים לדבר ה'.

כאשר בישרו לכ"ק אדמו"ר ה'אמרי חיים' מויז'ניץ זי"ע על דבר בחירתו, התבטא בסיפוק: "זכינו לקבל שכן יקר". בהמשך השנים, היה קשר עמוק של ידידות בין רבינו ובין כ"ק אדמו"ר בעל 'ישועות משה' מויז'ניץ זי"ע.

ראוי לציין כאן את פעילותו של העסקן הדגול הרב שלמה יעקב גרוס ז"ל, שפעל ועסק במסירות רבה לאתר שטח פנוי להקמת הקריה סמוך לקרית ויז'ניץ. בעל המקום, הנדיב הידוע הרב בנימין ציטרון ז"ל, שהיה בעצמו יוצא הונגריה, הסכים למכור לעסקני אגודת ישראל וצא"י הרב שמעון סירוקה, הרב אברהם חיים הרשקוביץ והרב שלמה לורנץ את קבוצת המגרשים, כדי לבנות עליהם שיכון

לעולים החדשים ואת המגרש ברחוב מתתיהו, עליו הוקם בנין ישיבת "פנים מאירות". מעבר לאיתור המגרשים וקנייתם, היה רבי שלמה יעקב ממונה על הקשר עם הקבלנים ואחראי על עבודות הבניה. בעמל כביר וביזע רב זכה להקים שיכון זה, שעומד על תילו עד היום במרכז בני ברק, ובו מתגוררים יהודים יראים ושלמים.

כאמור, בשיכון אגודה השקיע רבינו זי"ע את מיטב חלבו ודמו, בהקמת קהילה לתפארת. בבית מדרשו היה מגיד שיעורים לצעירים ולמבוגרים וכן משקיע את כל כולו בעשיית חסד עם הציבור. במסירות נפש רבה התפלל את תפילותיו על הכלל והפרט. בהיות רבינו נעים זמירות, עבר לפני התיבה בקולו המרטיט והמרגש, אשר היה ביטוי לעוצמת כיסופי הנפש הרוממה שלו. דרשותיו הנלהבות היו לשם דבר. במשך שלוש שעות רצופות עמד ובהתלהבות השמיע דרשות בשבת שובה ובשבת הגדול, לשמחת לבם של לומדי התורה אשר שבעו עונג רוחני עצום מדברי התורה, האגדה והמוסר שהשפיע כאב רחום על בניו. ביתו היה פתוח למבקשי ה'. שערי הוראה היו פתוחים אצלו יומם ולילה, והוא לן בדל"ת אמות של הלכה. רבינו זי"ע ישב וכתב בתורה חידושים רבים ומאירים, יום יום בלי הרף, בשקדנות נפלאה. כלל ישראל כבר התבשם ביותר משישים ספרים בכל מקצועות התורה, אשר הדפיס בעצמו, ומלבד זאת הודפסו עוד עשרות ספרים ע"י 'מכון להורות נתן', ועוד היד נטויה בעז"ה.

השכונה היתה מלאה במשפחות עולים מארצות אירופה. אחרי מוראות השואה, ביכרו הורים לשלוח את ילדיהם ללימודים באוניברסיטה או במכונים מקצועיים. "שיכינו לעצמם עתיד", היו אומרים. לא משפחה אחת ולא שתיים הציל רבינו זי"ע. הוא היה יושב שעות בבתי המשפחות ומשכנען להעביר את הבנים לישיבות קדושות ואת הבנות לבתי ספר וסמינרים חרדיים. מלאכת השכנוע של רבינו זי"ע כלל לא היתה קלה. מי שמתהלך כיום ברחובות השכונה, לא יכול להאמין איזו מהפכה חולל רבינו שם בשנות כהונתו הראשונות. בבתים רבים היו באותו זמן מכשירי צפיה טמאים, עליהם קידש הרב מלחמה אולם לא בהפגנות ובצעקות. לא זו היתה דרכו. יום אחד שמע, שבבית בשכונה ישנו מכשיר ומתאספים שם עוד כמה לצפות. ללא הרבה מילים חבש את אבנטו, נטל את מקלו וצעד לבית עם הג"ר אריה שכטר זצ"ל וכמה מילדיו, שם פתח ספר תהלים קטן והתחיל קורא ברגש פסוק בפסוק את פרק התהלים: "אשרי האיש אשר לא הלך". מיותר לציין, שהמכשיר הוצא מהבית באותו יום.

יגיעת התורה של רבינו זי"ע התבטאה גם במסירת השיעורים. מתוקף תפקידיו המגוונים, יכול היה למסור חמישה שיעורים ביום אחד. בישיבה, בכולל, בבית המדרש לבעלי- בתים, בחורש"י ובהלכה, וכל שיעור מול ציבור שונה. כל ראשו היה סובב סביב התורה. בדרך לבית

רבינו זי"ע עם כ"ק האדמו"ר בעל 'אמרי סופר' מערלוי זצ"ל בשמחת התנאים של הר"ר יצחק מנחם ברגר שיחי'

המדרש היה נזקק לעבור ברחוב עזרא, ולא אחת התבטא, שהמעבר ברחוב זה מפריע לריכוזו בלימוד. גם כשהיה מגיע לבית המדרש, עוד היו ראשו ורובו בתוך רצף לימודו ורק לאחר מכן ננער לתפילה.

"כאשר התעטף באיצטלת רבה של קרית אגודת ישראל", מספר אחד מצאצאי רבינו, "התגורר בשכונה רב, תלמיד חכם מופלג, שלא ראה בעין יפה את העובדה שהוא עצמו לא מונה למשרה הנכבדה. החליט אפוא הלה להדיר את רגליו מבית המדרש השכונתי, ותחת זאת יסד 'מנין' קבוע בביתו. באחד הימים, הגיע אברך למעונו של רבינו וסח לו, בשמו של אותו רב, כי הגיעה אליו השמועה לפיה ה'מרא דאתרא' הפעיל את סמכותו על תושבי הקריה ואסר על הציבור להתפלל בבית הכנסת של אותו רב. נתכרכמו פני רבינו וכל גופו התחלחל: 'חלילה לי!', קרא באוזני מוסר השליחות. 'אמור לרב, כי מעולם לא יצאה ממני הוראה כזו. יתירה מזאת, מסור לי בשמי, כי אילו ייתקל בקושי להשיג מנין לתפילה בבית הכנסת שלו, אבוא אני ביחד עם ילדיי להשלים לו למנין".

רבינו זי"ע עם הר"ר ישראל מרדכי ביקסנשפנר ז"ל בשמחת הבר מצוה של בנו שיחי'

בשורות הבאות בחרנו להביא את דבריו של העסקן הדגול הרה"ח רבי ישראל מרדכי ביקסנשפנר ז"ל, מוותיקי חברי הנהלת הקהילה, אשר השמיע עובדות מאליפות במלאות ה'שלושים' להסתלקות רבינו זי"ע: "הגעתי לכאן, לקרית אגו"י, בשנת תשי"ח, כאשר כל השיכון מנה כ- 10 בתים, שבהם כ- 40 משפחות, רובן מניצולי שואת אירופה. מסביב (חוץ מצד מזרח) היה חול ופרדסים. הפרנסה היתה קשה מאוד ורוב ההורים נסעו בשעות המוקדמות של הבוקר לעבודה מחוץ לעיר. בית הכנסת עדיין לא היה, והתפללו במכולת של היום".

"בשבתות היה מנין ראשון בנוסח אשכנז, ומנין שני בנוסח ספרד. לתלמוד תורה של "חוג חתם סופר", שהיה יחיד לכלל הציבור, הלכנו במאורגן עם המלמד ר' משה בראון. נפגשנו בקצה הבית שלנו והלכנו ובאנו ביחד, מחמת הפחד מהחושך של הפרדסים ומבעלי החיים. בחגים התפלל רוב הציבור בויז'ניץ".

"מטבע הדברים, כאשר ההורים עסוקים בלהביא פת לחם ובהתארגנות מינימלית של הבית, בני הנוער לא מקבלים תשומת לב מספקת (ובפרט המבוגרים שבהם), והם לא המשיכו בדרך שההורים היו רוצים. כאן כבר אי אפשר היה יותר לשבת בחיבוק ידיים".

"היו הרבה הצעות לרבנות, באו הרבה לדרוש בשבתות מירושלים ומב"ב, אבל מה שקבוצה א' הסכימה, לא הסכימה קבוצה ב' וכן להיפך".

"בשנת תשכ"ה, כאשר ראשי הקהילה דאז ראו לאן פני הדברים נוטים ובהם ר' יהושע זילברשלג, ר' צבי הרבסט, ר' יוסף פדר, אבי ר' יצחק ביקסנשפנר, ר' דוד ברגר ור' מאיר כהנא, נתקבלה הצעתו של ר' דוד ברגר להביא אברך מירושלים, הלוא הוא רבינו זי"ע, שנבחר להרים ולהדריך את הקהילה ולהעלות למסילה את המקום החדש הזה. בהמלצת כ"ק אדמו"ר בעל 'אמרי סופר' מערלוי זצ"ל, הובא רבינו זי"ע למקום הזה עם כל משפחתו, שהגדול שבהם היה כבן 13.

בס"ד

"המעבר לא היה קל, בלשון המעטה. כמובן שהתכוננו ביראת הכבוד ובחרדת קודש. בחורים וזקנים עמדו בהתרגשות ובציפיה, וגם כ"ק אדמו"ר מערלוי זצ"ל שלח 10 בחורים לשבת ההכתרה, למען יהא המעמד כראוי לכבודה של תורה".

"רבנו זי"ע התחיל עבודתו הק', כאשר ייחד שעות ארוכות לחיזוק הדת בקרב הנוער המבוגר, עוד לפני שפסק מתי לומר 'במה מדליקין' בליל שבת. ביתו הראשון, בר"ח רשב"ם 12 הפך בתוך זמן קצר לתל תלפיות והתפרסם במהירות בשל בואו של הגאון הצעיר. הצלילות, העמקות וכה ההסברה הנדיר, התפרסמו במהירות בפרט בקרב הלומדים, שהיו 'מטרידים' אותו לא מעט בשאלות.

"מעשה שהיה איתי כבחור צעיר, שבאתי לשאול את הגאון הסטייפלר זצ"ל, שהייתי מקורב אצלו, על כשרות מזוזות. הוא לא פסק רק הראה לי 'משנה ברורה' שיש בזה מחלוקת. כאשר שמע שאני שייך לשיכון אגו"י אמר: הרי יש לכם אברך שהוא 'פוסק', את הרב גשטטנר (איר האט א יונגערמאן א פוסק, הרב גשטטנר")".

"רבינו זי"ע גם הדריך אותנו איך להתפלל לפני העמוד בנחת ובנוסח מתון. בתוך זמן קצר התפרסמו דרשותיו שלפני החגים, שנמשכו בין 2.5 ל- 3 שעות, בצלילות, בעמקות, בכח הסברה, בפלפולי סוגיות, בריתחא דאורייתא, גדושים במאמרי חז"ל בדברי אגדה, ועל הכל היה מוביל כל 'מערכה' בפלא פלאים להלכה למעשה. הביהמ"ד היה גדוש. אנשי הקהילה היו כ- 15 מניינים, חסידים וליטאים, מכל הסביבה. הדרשות היו בגדר חידוש אצל רב חסידי, שדורש דרך פלפול, בעמקות וחילוקים".

"בשנים האחרונות היה מייעד יום בחוה"מ לביאור והרחבת הסוגיה שעליה דיבר בדרשה. הדרשות לפני התקיעות; הדרשות לפני כל נדרי; אמירת ההושענות היו מלאי התרגשות ורוממו כל לב. זכיתי לעמוד שנים רבות בשמחת תורה כאשר רבינו זי"ע היה קורא את סיום התורה, וכאשר הגיע לפסוק 'וימת שם משה עבד ד", פרצו הדמעות מעיני הנוכחים ונשפכו כמים לשמוע התרגשות כזו".

"כל השיעורים שמסר בביהמ"ד היו מלאים וגדושים במלוא הרצינות וההתייחסות. הקב"ה חנן אותו בקול נעים כבעל תפילה נפלא. בהתרגשות גדולה עבד ד' בכל כוחו".

את תוצאות העמל של רבינו זי"ע ניתן לראות בפריחתה של כל הסביבה כמקום תורה ויראת שמים; בכך שכל אותם יהודים המשיכו בדרך התורה והחסידות ושלחו את ילדיהם לישיבות הקדושות. הצאצאים של "שיכון אגודה", היו לשם ולתפארת בעולם היהודי החסידי.

(המאמר מבוסס בעיקרו על כתבה שהתפרסמה בעיתון 'המודיע' י' מנ"א תשע"א בתוספת נופך)

אב תש"ל. רבינו זי"ע משתתף בשמחת נישואי הר"ר ישראל מרדכי ביקסנשפנר ז"ל

מעיתונות התקופה

תמוז - אב תשכ"ה

הרה"ג ר' נתן גשטטנר רבה של קרית אגודת ישראל בבני ברק

בני ברק (מאת כופרנו) — הרב הגאון ר' נתן גשטטנר נבחר במוצש"ק פר' פנחס לכהן כרבה של קרית אגודת-ישראל בבני ברק, באספת המשתכנים הכללית.

האסיפה הכללית, בה השתתפו 110 בעלי בתים מתוך כ־130 בעלי זכות הבחירה, נפתחה ונוהלה ע"י יו"ר ועד הקרי' ר' דוד ברגר, שמסר פרטי סדרי הבחירה ועל עבודת ועד השכון שהכין את הבחירות של הרב יחד עם מברן שכון ופתוח שע"י מרכז אגודת ישראל וסניף אגו"י בבני ברק.

בדיון המעשי שהתקיים אח"כ השתתפו רבים מבין המשתכנים שהציעו הצעות שונות הקשורות לבחירת הרב.

בבחירות שהתקיימו אחרי כן נבחר הרה"ג ר' נתן גשטטנר למשרתו פה אחד ע"י כל הנוכחים והדיון עבר מיד לקראת ההכנות למסיבת ההכתרה ר' קבלת פני הרב.

הרב נתן גשטטנר, נולד בקהילת ניי־פסט, לאביו מוה"ר עמרם גשטטנר ז"ל שהיו מחשובי ונכבדי בעה"ב במקום ואילו אמו היתה נינה של בעל ה"חתם סופר" והגר"ע איגר זצוק"ל.

הרב גשטטנר עלה אחרי השואה, לארץ ישראל. השתקע בירושלים והסתופף בצלו של כ"ק האדמו"ר מבלוא זצוק"ל ונמנה עם חשובי האברכים שבחצר בלוא. הוא נשא לאשה את בת הגאון אב"ד לקנבך הרב מאיר חיים זצ"ל.

כן נמנה על מקורביו של הגאון מצ'יבין שליט"א אשר ממנו קבל סמיכה לרבנות וכן כתב לו הסכמות לספריו.

הרב גשטטנר נמנה היום על חשובי הרבנים מיוצאי הונגרי', הוא מפורסם בגאומיו ודהשותיו חוצבי הלְהָבות השורבים את לב שומעיו. בעיקר התפרסם ע"י ספריו שהוציא לאור בהלכה ואגדה" „נתן פריו" על מס' ביצה, „ונתן לכהן" על הספר „זקפו כהן", „להורות נתן" על התורה, „מאורות נתן" — הערות על ספר חותנו זצ"ל, וכן קונטרס „מבעד לצמתך". ספר התשובות „רבי עקיבא איגר" מכתב יד ובסופו „קונטרס אחרון" שנים רבות שמש כר"מ בישיבת ערלוי—„אהל שמעון" בירושלים, במועד שבת טובי הקהל נציגי ועד הקריה, נמסר השבוע לידי הרב במעמד חגיגי מרשם „כתב הרבנות", הכתוב על קלף ברוב פאר והדר בחתימת הועד, וכן נמסרו חתימתם של כל משתכני הקריה.

בשבת קדש נחמו יופיע הרב גשטטנר בקריה וישא דרשתו בבית מדרשה. מועד הכתרתו ייקבע מיד לאחר השתכנותו שם.

בואו של הרב גשטטנר לכהן ברקרית אגודת ישראל ישמש מגוף כביר לביצור הנחבת משפעה הרוחנית על עקרית אגודת ישראל בפרט ועל עיר התורה בני ברק בכלל.

ברכת מזל טוב

לידידנו, הרה"ג, החסיד המפורסם סוע"ה

הרב מוהר"ר נתן גשטטנר שליט"א

מיקירי אנ"ש

לרגל בואו לחו"ש לשבת על כס הרבנות בקרית אגודת ישראל בבני ברק. יהי בואו ברוך ויזכה לפעול גדולות ונצורות למען הרמת קרן התורה, היראה והחסידות.

מוסדות חסידי בעלזא בני ברק — חסידי בעלזא בני ברק

מסיבת פרידה להרב נ. גשטטנר

— מאת סופרנו בירושלים —

מסיבת פרידה להרה"ג נתן גשטטנר, לרגל צאתו לכהן כרבה של קרית אגוד"י בבני ברק, נערכה אמש בבהמ"ד דחסידי בלז בירושלים.

במסיבה השתתפו רבנים, זקני חסידי בלז ואישים חשובים, אשר הביעו הוקרתם והערכתם לתתן המסיבה הידוע בגדלותו בתורה ובמידותיו הנעלות.

הרב גשטטנר נמנה עם ותיקי התלמידים של ישיבת בלז. כן היה מעמודי התווך של ביהמ"ד ומגיד שיעורים קבוע, עד התמנותו לכהונתו הרמה בבני ברק.

קרית מטרסדורף — שבע קהלות

בנשיאות: רבינו מרן שמואל עהרנפלד שליט"א

גאב"ד קרית מטרסדורף

ארגון יוצאי שבע קהלות בישראל

כסא דברכתא

לידידנו העוז הרב הגאון הגדול עין העדה נזר תפארה שלשלת היוחסין נצר מגזע אראלים ותרשישים חבר הנשיאות והנהלת קרייתנו וארגונינו

רבי נתן גשטטנער שליט"א

להיבחרו לרב אב"ד של קהלה קדושה קרית אגודת ישראל בני ברק

אנו תפלה לד' שזכות אבותיו הקדושים זי"ע יעמוד לימינו שיזכה לנהל עדת צאן מרעיתו כאות נפשו הטהורה ברוח ובדרך רבותינו הגדולים מרן רבי עקיבא איגר ומרן החתם סופר זי"ע לפעול למען הרמת קרנה וכבודה של תורתנו הקדושה.

ה ה נ ה ל ה

בית המדרש דחסידי בעלזא בעיה"ק ירושלים ת"ו

ברכת מזל טוב

הגנו מברכים את כבוד ידידנו העוז הרב הגאון המפורסם לשבח ולתהלה שלשלת היוחסין מחשובי ועמודי התוך של בית מדרשנו ומתלמידי ישיבתנו הק'

הרבנתן גשטטנער שליט"א

לרגל היבחרו לרב אב"ד של

קרית אגודת ישראל בבני־ברק

יהי רצון שזכותו של כ"ק מרן זצוק"ל יעמוד לימינו לנהל עדתו מתוך נחת והרחבת הדעת לפעול גדולות ונצורות להרמת קרן התורה והחסידות.

חסידי בעלזא בעיה"ק ירושלים ת"ו

בס"ד

מאמר זיכרון לרגל יומא דהילולא של רבינו הגדול זי"ע שנכתב ע"י נכדו

הרב אברהם מלוביצקי שליט"א

א.

ללא ספק הענין היותר בולט בחיי זקננו עט"ר בעל להורות נתן זצ"ל ובמורשתו לתלמידיו וצאצאיו, הוא היגיעה שלו לחדש חידושי תורה ולחוקם עלי ספר. וההרגשה היא שכל שאר עיסוקיו המרובים כמו הרבנות, ההוראה, ישיבתו בבית דין, והרבצת תורה לתלמידים, שיעור תורה בביהמ"ד, הכל היה אצלו רק כ'היכי תמצי' וכאמצעי לצורך נקודה אחת, כדי לחייב את עצמו להתייגע בתורה, בבירור וליבון הלכה, עד שיגיע לפסגה שהיא 'לחדש חידושי תורה'.

זאת היא ההרגשה גם כשמתבוננים בצוואותיו, וזה הדבר שכולנו גם ראינו אצלו בעינינו באופן מבהיל, את מסירות נפשו לחדש ולכתוב חידושי תורה, עד שכל אימת שנכנסנו אליו בימות החול היה נראה שהציר המרכזי שסביבו סובב כל הבית הגדול, הוא הסלון. והציר המרכזי של הסלון עמוס מדפי ספרים, הוא השולחן הענק. והציר המרכזי של השולחן שעליו ערבוביה של ספרים פתוחים, דפים ועטים ושיירי כוסות תה, היה... מכונת הכתיבה...

כמו לכל צאצאיו, גם לי אצורים במוח הרבה זכרונות אישיים מאותם זמנים, 'שעות של קורת רוח', בהם הקפנוהו ביראת הכבוד, ושוחח עמנו 'שיחות חולין של ת"ח', ולפעמים היה מעורר על חשיבות הענין ללמוד בהתמדה, ולחדש חידושי תורה. והיה מדרבן אותנו הרבה פעמים לקנות 'פינקס' ולכתוב בו כל חידוש שיתחדש לנו, אפי' חידוש קטן, אפי' רק קושיא בלבד בלא תירוץ, וקובץ על יד ירבה. זה מה שהיה דורש מתלמידיו וצאצאיו, אפי' בהיותם בגיל צעיר.

כשנתיים לפני הסתלקותו, כששהה בבית החולים אחרי ניתוח, נתבקשתי לשהות אצלו באחת הלילות בתורנות, ומכיון שידעתי את נפשו, מה הדבר שמשמח את ליבו יותר מהכל, הבאתי איתי דפים של חידושי תורה שכתבתי באותם ימים. כשראיתי שהשעה כשרה לכך, הוצאתי והראיתי לו את

רבינו זי"ע עם נכדו כותב השורות ועם נינו נ"י

הדפים, הוא החל לעיין בהם בעודו שוכב בחולשה על מיטת בית החולים, ומיד החל לפלפל עימי בחדוותא עילאית על תוכן החידושים, כמי שיושב כעת בבית המדרש, וכאילו פגשתיו בדיוק בעיצומה של סוגיא הזו.

ב.

אחד החידות המופלאות בצוואה של זקננו זצ"ל, היא החשיבות שמייחס לכל מה שכתב וחידש בימי חייו, אפי' החידוש הקטן ביותר, וביקש ללקט ולהדפיס את כל ההגהות שהגיה על גליונות אלפי הספרים שבספרייתו. מנין נובעת הקפדה שכזו?

ובכלל יש לתמוה לכאורה על כל יגיעתו העצומה בהדפסת חידושיו, הרי בכל הליכותיו הלך בדרכי זקנו מרן החתם סופר זי"ע, והרי איתא בשו"ת חת"ס או"ח סי' ר"ח דברים נוראים על מי שמחבר ספרים שלא לשם שמים, ש'כל המחבר ספר ומתערב במחשבתו לגדל שמו, רבצה בו האלה וכו', מלבד שהוא עובר על איסור דאורייתא וכו', לעומת זה היודע בעצמו כי כל מגמתו לשם הי"ת, להגדיל תורה ולהאדירה, ורק מונע בר מפני חשש וכו', עבירה היא בידו, וכשם שיקבלו עונש על הדרישה – הנ"ל, כן יענש זה על הפרישה, עכ"ל. גם על הרבצת תורה ברבים מזהיר החת"ס בצוואתו הידועה שזה חייב להיות לשם שמים בלבד, 'התחזקו ואמצו בשקידה ועיון רב בתורת ה', ועשו קבוץ ורבוץ ופעלים לתורה ברבים וכו', ובאופן **שידעתם בתוכן לבכם** שהקב"ה ידע מכם שאין תערובת כונה **כי אם לשמו הגדול לבדו**'. וכל מי שיראת ה' נוגעת ללבו, היה צריך להתרחק מהדפסת חידושיו, שמא כוונתו אינה לש"ש.

אך אדרבה ואדרבה, היא הנותנת, ומכאן גם התשובה לכל התמיהות. נראה שזקננו זצ"ל קיבל את הכוחות להדפסת חידושיו דווקא מתשובת החת"ס הזו. והרוצה להציץ מבעד לחרכים, לעולמו הפנימי של זקננו, יעיין בלהורות נתן, פרקי אבות פ"א מי"ג, שמביא את תשובת החת"ס הנ"ל ומרחיב בביאור דבריו, ולבסוף אנו רואים את חיבוטי נפשו וטהרת לבבו של זקנינו בענין זה, כשכותב למסקנה שאזהרת החת"ס החמורה ש'לא לחבר ספר אא"כ כל כוונתו לשם שמים' - היתה דוקא לגודל מדרגתו של החת"ס, שלמד תורה לשמה בדרגות הגבוהות ביותר, והביא שם כמה סיפורים על מדרגת 'לשם שמים' של החת"ס. אבל בדורנו גם מי **ש'מסופק בעצמו אם זכה ללמוד לשמה'**, מ"מ 'מי שחננו השי"ת לחדש חידושי תורה ולברר הלכה על צד היושר והאמת, מצוה עליו לגלות תורתו ברבים, למען תתרבה הדעת', ו'מכל שכן בדורנו זה של עוקבא דמשיחא וכו', וגברו בעלי זרוע ופורקי עול וממלאים את העולם בדברי שקוציהם, הרי אין ספק כי חיוב גמור על השרידים אשר ה' קורא, עוסקי תורת ה', להפיץ מעינות חכמתם חוצה, ויש בכל ספר שמחברו הוא ירא שמים ישר הולך, משום קידוש שם שמים ברבים, **להראות לעיני עמי הארץ, כי לא פסקה אהבת התורה מישראל**'. מי שיודע לקרוא בין השורות, מבין את נקיות דעתו ויושר לבבו, שמצד אחד מסופק בעצמו אם באמת זוכה ללמוד לשמה (ובאמת, מי מאיתנו יכול להעיד על עצמו שהוא 'מסופק אם לומד לשמה'...?), ומצד השני רואים איך כל עסקו בתורה היא מתוך אהבת התורה ורצון לקדש שמו הגדול ברבים. וד"ל.

ומכאן תשובה הולמת לשאלה שפתחנו בה, מדוע הקפיד על כל חידוש הכי קטן שלא ילך לאיבוד, כפי שנמצא בספר ראש גולת אריאל (ח"א עמ' שפב הערה 94) שהעיד ר' שבתי פרנקל ז"ל על מה

שאמר האמרי אמת מגור זצ"ל להג"ר יוסף נחמיה קורניצער אב"ד קראקא, שיש ברשותו כת"י של החתם סופר זי"ע, אבל אינו מדפיסם משום שאינם חידושים שמתאימים להדפסה בספר, והוסיף האמרי אמת והסביר ש"**אותם גדולים שלמדו תורה לשמה, נהגו לכתוב כל מה שנתחדש להם**. גם אבי (השפת אמת) זי"ל רשם הכל". ועיין מה שכתב האמרי אמת ב'הקדמת בני המחבר' לשפת אמת על קדשים 'דרכו בקודש היה לחדש בכל יום בלימודו, כאשר נמצא כן בספרי קודש, ויהי' גם הערה קלה, כמ"ש 'משכח רברבי שקיל, משכח זוטרי שקיל', **לחביבות התורה**'. נמצינו למדים, שמי שהתורה חביבה עליו ולומד תורה לשמה, בהכרח שדרכו לחדש בכל יום, ולכתוב כל חידוש שחידש, אפי' הערה קלה.

כמה הדברים הולמים את זקננו זצ"ל, כפי הידוע לכולנו כמה שינה היה מנדד מעיניו מאהבת התורה, ומתייגע ללון לעומקה של הלכה עד השעות הקטנות של הלילה. שאלתי פעם את זקנתנו ע"ה מתי הספיק לכתוב כ"כ הרבה חידו"ת, ענתה 'זה מה שהוא עשה כל הלילות'. וסיפרה שלפני 12 בלילה לא היה טעם להכניס לו ארוחת ערב, כי היה מאד טרוד בלימודו, והמון פעמים בבוקר נשאר האוכל בשלימות, ולשאלתה מדוע לא אכל, ענה: לא היה לי כח... ואם קרה והלך לישון בשעה 12 או 1, היה זה מעורר תמיהה, מה קרה היום...?. ובתשובה לשאלתי 'באיזה שעה הוא היה נכנס למיטה לבסוף?', ענתה לי כ'מסיח לפי תומו': מאיפה אני אדע, אני ישנתי...

ג.

אחרי כל זה נוכל להבין גם את החידה המופלאה הנוספת שהתגלתה בצוואה, ההבטחה שיהיה למליץ יושר למי שיסייע בהדפסת ספריו, שכל מי שהכיר אותו ידע שהוא אדם עם אמת פנימית, נקי וברר לבב, אין דרכו בגוזמאות, לשון מדברת גדולות, ובודאי שאין דרכו 'פראוועז רעבישע ענינים', ומה גם שאין אדם משקר לבניו, ובודאי לא בצוואה. והנה הוא עומד ומבטיח שיפעל להיות למליץ יושר, ומנין לקח זאת.

החידה הזו נפתרת כשמעיינים בין השורות בספרו להורות נתן מועדים ח"ה בהספד שנשא על הג"ר יעקב שמריהו דייטש (עמ' רנו רנז) אב"ד חוג חת"ס בפתח תקוה, בער"ח אב תשנ"ג, שהתייחס באריכות להבטחת הנפטר הנ"ל בצוואתו, שיהיה למליץ יושר למי שיחזיק את הת"ת שהקים, ו'באמת כאשר ראיתי זאת, היה לי קצת פלא, כי הגה"צ זי"ל היה איש צנוע ועניו ומתחסד עם קונו, ומעולם לא אמר דבר שנראה לענינים גבוהים, והבטחה זו לכאורה אינה לפי טבעו'. והשאלה כה מתאימה גם על זקננו זצ"ל, א"א היה לנסח את השאלה עליו, יותר טוב מאשר איך שהוא עצמו ניסח אותה...

זקננו מגלה שם, שיש מציאות כזו שאדם יודע בנפשו שיש בכוחו להבטיח שיהיה למליץ יושר לאחר אריכות ימים ושנים, מאחר שיודע בעצמו שעבד את ה' במסירות נפש בעוה"ז. וייסד זאת עפ"י מא' מורו ורבו הרה"ק מבעלזא זי"ע שהעובד את ה' בעוה"ז למעלה מהטבע, יש בכוחו לפעול אחרי פטירתו, עי"ש. והדברים ברורים ביותר, שגם הבטחת זקנינו זצ"ל בעצמו בצוואה, היא מאותו הטעם בדיוק, שהאמין באמונה שלימה בדברי הרה"ק מבעלזא, וידע בנפשו שכל ימיו הקדיש לתורה ביגיעה ובריחוק מהבלי עוה"ז, וא"כ הסתבר לו בסבירות גבוהה שיוכל גם הוא לפעול בעולם האמת. וכאן אנו שוב רואים את טהרת לבו בשעה

הכיוונים, מצד אחד הוא 'מסופק' אם הוא אכן יוכל קיים הבטחה זו, ולכן הוא מוסיף בצוואה הסתייגות 'הכל לפי רצון הבורא', אבל מצד שני הוא אכן מבטיח...

ד.

בחייו היתה דמותו מעוררת רושם כביר על כל מי שהכיר אותו, השראה המדרבנת ללכת בעקבותיו. ואף לאחר הסתלקותו, ספריו הרבים מפנים 'אצבע תובעת' כלפי כל אחד מצאצאיו 'נו, ומה איתך...?'. בהזדמנות מסוימת אף אמרתי לו זאת במפורש, שבארון הספרים שלי ישנו מדף אחד, שכל אימת שמבטי נתקל בו, הספרים שם תובעים ממני, 'אם סבא שלך זכה לזה, אולי גם אתה יכול...?', ונהרו פניו של זקנינו זצ"ל, והפטיר 'נו, אדרבה...'.

עלינו להודות לה' שזכינו לאורו הגדול, ולנסות ללכת בדרכיו. וכן ללמוד בספריו, כפי שביקש מצאצאיו בצוואתו.

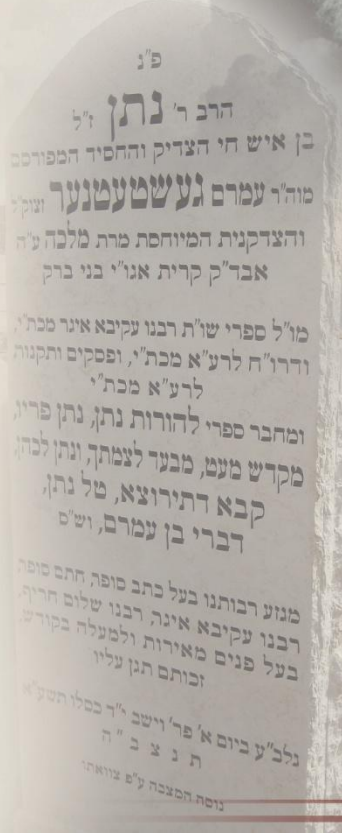
ברצוני לנצל הזדמנות זו להציע רעיון שמנקר במוחי זה שנים, ודומני שיכול להרים את קרן תורתו, הן אצל צאצאיו ואצל אצל כל בן תורה.

כיון שכל ימיו היה זקנינו במעין 'מירוץ' נגד 'שעון החול' למלא שליחותו עלי אדמות, להספיק לחדש בעוד ועוד חלקי התורה, בבחי' באהבתה **תשגה** תמיד, לא היה לו את היכולת ולא הרצון, לעצור לרגע להביט אחורנית, ולהתבונן בכברת הדרך הארוכה שעשה, לסכם ולגבש את תורתו ל'משנה סדורה'.

אף אנו, העומדים מבחוץ, ובמרחק ט"ז שנה מהסתלקותו, עדיין איננו יכולים להעריך ולהבין 'צדיק מה פעל' בתורתו, כמאחז"ל אין אדם עומד על דעת רבו עד ארבעים שנה, ובפרט שעדיין לא סיימו להדפיס את כל כתביו. אבל עם השנים הדברים הולכים ומתבררים, ומראוי לתת את הדעת לגבש את עיקרי תורתו למשנה סדורה וקצרה.

דוקא משום שכתב והדפיס כ"כ הרבה והקפיד לכתוב אף כל הערה קטנה, נמצא ש'מרוב עצים לא רואים את היער', קשה לתפוס מה הם היסודות החשובים והעיקריים במשנתו, משום שהם נחבאים בתוך ים עצום של הערות וחידושים מקומיים.

הרעיון הוא לערוך חיבור מיוחד, שבו ילוקטו ויסודרו החידושים שלו בסדר ותבנית מיוחדת של מערכות למדניות כלליות. במסגרת חיבור זה לא יבואו חידושים מקומיים, אלא רק מערכות של חידושים כלליים, שעל פי כל חידוש או חקירה הלך וביאר הרבה סוגיות בש"ס, כעין שמצינו בספרי ר' יוסף ענגיל (שזקננו מאד חיבב, כידוע) וכדו'.

אתן מספר דוגמאות בעלמא, (נעזרתי בזה ע"י ת"ח חשוב שבקי בספרי להורות נתן, ויישכ"ל לו):

א. זקננו מחדש יסוד כללי, שכל דבר שנעשה בשינוי, שלא כדרך עשייתו, אין הכוונה שיש בזה חידוש התורה שפטורים עליו, אלא להיפך, התורה מלכתחילה מדברת רק על האופן הרגיל שעושים מעשים, ועל הצורה הלא רגילה אינה מדברת. חידוש זה הוא בונה מתוך הרבה ראיות, ומבססו עפ"י החידושי הרי"ם בשו"ת סי' י"ד.

ב. חידוש כללי בעניני שותפות. הוא מחלק חלוקה יסודית בין בעלות של 'ציבור' לבעלות של 'שותפות', שבעלות הציבור איננה שותפות של פרטים, אלא גדר אחר בכל הבעלות. והוא מבאר זאת בכמה מקומות בכל עניני שותפות, הן במה שנוגע לאורח חיים, הן לדברים שתלויים בשותפות בחלק יו"ד, הן בעניני קדשים ועוד.

רבינו זי"ע בדרשה בחול המועד בביהמ"ד דקרית אגודת ישראל בני ברק

ג. חילוק כללי נוסף. החילוק בין 'הרכבה מזגיית' שנעשה דבר שלישי משני הדברים ביחד, ל'הרכבה שכונייתי'. מקורו בתשב"ץ לגבי הרכבת פרד מחמור וסוס, אך זקננו מפתח זאת מאד, והולך ודן בהרבה ענינים, כגון בין השמשות, אתרוג מורכב, ועוד ועוד.

ד. יסוד כללי ב'שיעורים' שבתורה. שכשהתורה נתנה שיעור לאיזה מצוה, כגון כזית לגבי מצה בליל פסח, אין הכוונה ששיעור זה בלבד הוא עיקר החיוב, אלא עיקר החיוב הוא האכילה בכללותה, והשיעור אינו אלא כתנאי בעלמא שמכזית כבר חשיב אכילה, ולכן ככל שיאכל יותר – הגדיל יותר את קיום המצוה. ובדרך זה הולך בעוד ענינים, אפילו בנענועים של לולב, ובתקיעת שופר ועוד.

ה. חקירה כללית בעניני מצוות ועבירות של קטנים. האם יש משמעות במעשי הקטן עצמו לעצמו, או שיש רק חיוב חינוך שנאמר על הגדולים (או איסור ספייה). והנפק"מ המרכזית לענין להוציא ידי חובה, והולך ומחלק בין מצוות שחסר בהם אחד מתנאי המצוה ואף אם היה גדול לא היה יוצא, לבין מצוות שמה שחסר בהם הוא קטנותו, שרק לכן לא יכול לקיים בשלימות, כמו לכתוב תפילין לעצמו, לעשות ציצית לעצמו וכו'.

אלו דוגמאות ספורות, שיוכלו ללמד על הכלל כולו.

כמובן, שחיבור כזה דורש יגיעה רבה ללקט מתוך כתביו המרובים את מה ששייך למסגרת זו, לסדר בצורה נכונה את כל הענפים שהוא הולך ומפתח בכל מערכה ומערכה. ולהגיש את הדברים באופן נוח ומובן, שיוכל לעיין בו כל צורב ואוהב תורה. אין ספק שהדבר יהיה לטובה ולנח"ר גדולה לנשמתו בגנז"מ.

בס"ד

בצילו של הרב הדומה למלאך

שורות נרגשות בלב הומה געגועים לדמותו ולרוממותו של רבינו הגדול זי"ע

מאת הקטן שבתלמידיו: יוסף מאיר האס

לא בכדי נמשלו הצדיקים לשמש, "ואורח צדיקים כאור נוגה", "ובא השמש וזרח השמש", וכן הלאה בפסוקים ובמאמרים.

כשעומדים קרוב מדי לדבר עצום, לא ניתן לראות את התמונה המלאה. הדוגמה הקולעת לכך היא השמש, שהעין מסתנוורת מהאור ומהחום שלה, עד שאי אפשר אפילו להביט עליה. רק כאשר מתרחקים ומבינים את המרחק העצום של השמש מאיתנו, אפשר לתפוס את העובדה שגוף שנראה לנו כעיגול קטן בשמים, הוא למעשה כוכב ענק שיכול להכיל בתוכו יותר ממיליון כדורי ארץ.

זוהי התחושה הפנימית המפעפעת בקרבנו, תלמידים נאמנים למורינו ורבינו הבלתי-נשכח, שר התורה ועמוד ההוראה, מרן הגה"ק בעל 'להורות נתן' זי"ע, בעמדנו ט"ז שנים מעת הסתלקותו לשמי רום בשנת תשע"א.

לא זו בלבד שלא כהה תוקף זכרו הטהור החקוק בעצמותינו לבלתי שכוח, אדרבה, משנה לשנה גוברים הגעגועים אין קץ ואנו באים לידי הבנה ומשמעות על גודל הזכייה העצומה שהיתה לנו עת זכינו להסתופף בצילו כבחורים צעירים - כננסים לפני הענק, בבחינת 'וירד משה מן ההר אל העם'.

בשעת מעשה, כתלמידים בני שיתסר ושיבסר, אולי לא היתה לנו השגה להבין ולהשכיל את נעימות גורלינו ואת טובת חלקינו, להיות תלמידים קרובים וחביבים אצל גאון ישראל ותפארתו, שכל בית ישראל מכל תפוצות הגולה הריצו אליו שאלות ובירורים העוסקים בפיקוח נפש ובהכרעות גורליות ברוח ובגשם, אבל כל אלו לא היו שווים בעינו לעומת שאלתו התמימה של בחור צעיר במהלך השיעור הכללי, או לפני תשובה נכונה על המבחן בכתב שערך לנו רבינו זי"ע על החומר הנלמד בשיעור המשניות שמסר אחרי תפילת שחרית בהיכל הישיבה דבר יום ביומו.

בשעה שהיינו כל-כך קרובים אל השמש, המאור הגדול לממשלת התורה וההוראה, לא ידענו להעריך את מנת חלקינו על יתר רבבות אלפי בחורי ישראל שלמדו גם הם בהיכלי הישיבות ברחבי העולם היהודי. כולם אהובים כולם ברורים כמובן, איש על מחנהו ואיש על דגלו, אבל עדיין הניחו לנו מקום להתגדר בו מן השמים, להיות תלמידים כבנים אצל הרב הדומה למלאך כפשוטו, שמסר נפשו עבור כל תלמיד ותלמיד באשר הוא, ולא ראה בזבוז זמן או פחיתות כבוד לעסוק בתלמידים צעירים שזה עתה נכנסו לעול תורה ומצוות, כי זה היה חלקו מכל עמלו.

מרגלא בפומיה של רבינו זי"ע לחזור על לשון קדשו של זקינו רשכבה"ג מרן ה'חתם סופר' זי"ע, שראה בהרבצת התורה תכלית חיותו בעולם הזה, כפי שכתב במכתב: "אני זקנתי ושבתי, ובעוה"ר לא זכיתי למאור התורה, ואין לי פנאי לחבר חיבורים וכו', אך זה לי משנת תקמ"ו [בהיותו בן כ"ג] ואילך, מלמד תינוקות אני עם בחורים, עד שיגיעו ויבינו שאין בי ממש, אז יבואו וישמשו אחרים תחתיהם, וזה חלקי אשר ישאר אחרי, ויתר הדברים אני עושה בנחיצה כהולך על גבי גחלים".

רבינו היה לומד מזה כלל גדול, שהרי החת"ס כתב זאת בזקנותו בהיותו כבן שבעים שנה, כשהיה רבם של כל בני הגולה והעולם

כולו חרד לפניו, אבל עם כל זאת מתאונן שלא זכה למאור התורה והדבר היחיד שיישאר אחריו הוא מה שהיה מלמד תינוקות.

בדרכו הקדושה ובמסילתו הישרה הלך רבינו צעד כל ימי חייו, כי זה היה חלקו אשר יישאר אחריו בעולם הזה, מלבד עשרות ספריו הבהירים שיצאו לאור בימי חייו ועוד ממשיכים לצאת אחרי הסתלקותו בזה אחר זה, בבחינת 'מים שאין להם סוף'.

עשות ספרים הרבה. רבינו זי"ע מעיין בכתבי חידושיו במוצאי ש"ק (לצידו תלמידו כותב השורות בבחרותו)

ובאמת, כבר הביעו לפניי כמה וכמה גדולים וצדיקים את תמיהתם לנוכח הדפסת ספריו של רבינו בלי גבול וקצבה, שיש לתמוה מתי היה לו את הזמן ללמוד את כל התורה כולה כדי להיות בקי בכל חדרי תורה ואפילו הנידחים ביותר, ומאידך גם היה צריך זמן רב מאד כדי להספיק לחדש ולכתוב את ים תורתו שאינה נגמרת. אין זה כי אם "הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל" (דברי הימים א כח, יט), שהיתה תורתו משתמרת ומתברכת, כשתי הגרסאות בתלמוד בבלי ובתלמוד ירושלמי שהיה חוזר עליהן פעמים רבות.

כך המליץ רבינו על חיבורו המופלא של רש"י הקדוש שבוודאי נכתב ברוח הקודש, כי הלומד פירוש רש"י בעיון רואה שיד בשר ודם אינה יכולה ומסוגלת לכתוב פירוש עמוק כמו פירוש זה, שהרי לפעמים קשה קושיות גדולות במהלך הסוגיא, אבל כשמעיינים בפירוש רש"י רואים שבתיבה אחת או לפעמים אפילו באות אחת מתרץ קושיות גדולות, וזה לא יתכן שבשר ודם יכתוב פירוש גדול ועמוק כזה על כל הש"ס, שכל הראשונים והאחרונים עד היום הזה מתקשים ומתייגעים להבין את דברי רש"י, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ועל כרחך מוכרחים לומר שמן השמים הכניס הקב"ה בקולמוסו של רש"י, שכל מה שיכתוב יהיה תורת אמת עמוק עמוק מי ימצאנו.

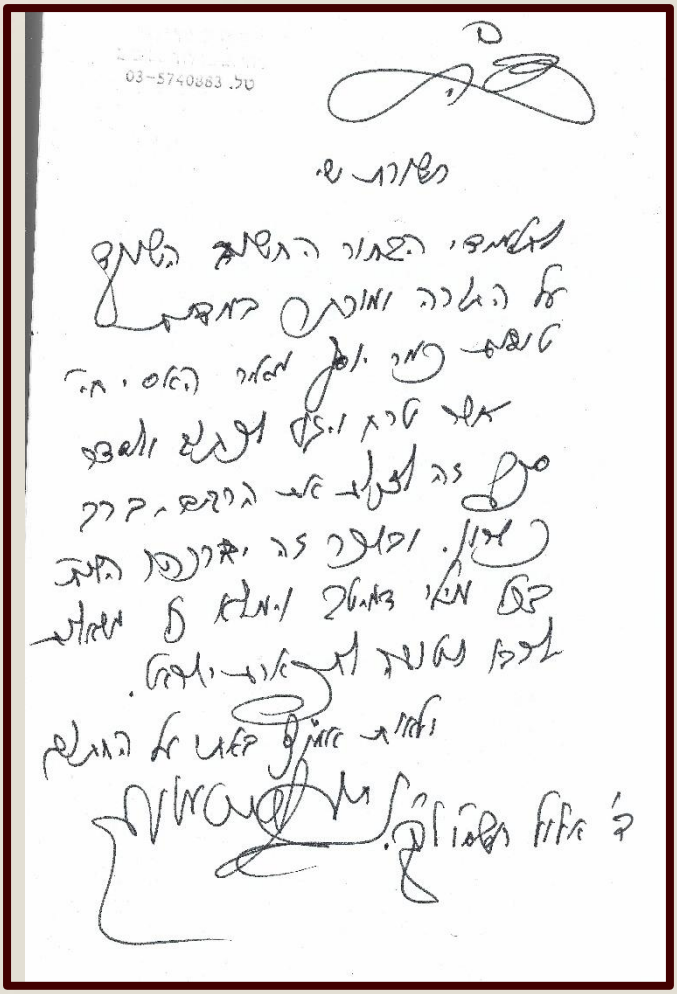

כעין זה היה אומר רבינו בשם הגה"ק הרבי ר' יהונתן אייבשיץ זי"ע שכותב בספרו 'תומים' (חו"מ סי' כה) על המחבר והרמ"א שכל מפרשי השו"ע ואחריהם אומרים פשטים ופלפולים בדבריהם, ובדרך הטבע לא יתכן שהמחבר והרמ"א יכוונו לכל מה שבאו אחרים ואמרו בשמם, אמנם מן השמים כיוונו שכל מה שהם כותבים, יכלול את כל הפשטים שיבואו אחר כך. והיינו דברי רבי מאיר (אבות פ"ו מ"א) "כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה", שזוכה שיבואו ויוציאו מדבריו דברים הרבה.

כדבר הזה אפשר להמליץ בשופי על ים תורתו של רבינו - שזכיתי גם אני ליטול בה חלק בכתיבת ארבעת חלקי 'שיחות מלוה מלכה' ותיתי לי שהכיר לי טובה מרובה על כך כל ימיו וזכיתי משולחן גבוה

להנאות את רוחו ולהשיב את נפשו במילין יקירין שהיה דואג עליהם שנים רבות שלא ילכו חלילה לאיבוד, ואין לשער את גודל שמחתו לראות את הספרים מודפסים בזה אחר זה - שהיתה בה ברכה מיוחדת מן השמים, כי שם ציווה ד' את הברכה חיים עד העולם, וצדיקים במיתתם קרויים חיים, ותורתו מעידה עליו כי מפיו אנו חיים עד עצם היום הזה.

זאת נחמתי בעניי, כאשר גם לאחר שחלפו כבר כל-כך הרבה שנים מעת כיבוי נר המערבי ופריחת איש האמת להיכלי אבותיו הק', שהותיר לנו רבינו הגדול ברכה מרובה בספריו ובחיבוריו הרבים, הן מה שזכה להוציא לאור עולם בחיים חיותו, והן מה שמוציאים מעת לעת במכון 'להורות נתן', אשר מהם נוכל להתחזק ולשאוב חיות לנפשנו השוקקה, ונייחל לאלוקינו שזכותו הגדולה תעמוד לנו ולכל בית ישראל, להיפקד בדבר ישועה ורחמים, אכי"ר.

הקדשה שכתב רבינו זי"ע לכותב השורות, אלול תשס"ו

לקוראינו הנאמנים

מסיבות טכניות הגליון הבא יצא אי"ה

לקראת חג החנוכה הבעל"ט

ייש"כ למשפ' וידר צאצאי רבינו זי"ע,

על עזרתם בכל עת בלב ונפש חפיצה.

מייל: 7683428@gmail.com - טלפון: 052-7683428